

بررسی تأثیر فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی اعضای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در افزایش میزان انگیزه مطالعه

*حمید قاضی‌زاده^۱، روشناک ایلانلو^۲

۱. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

۲. کارشناس ارشد گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: (۱۳۹۶/۱۰/۰۵) تاریخ پذیرش: (۱۳۹۷/۰۵/۱۱)

Investigating the Effects of Activities for Promoting Reading among Members of Institute for the Intellectual Development of Children & Young Adults in Increasing the Mood Reading

*Hamid Ghazizadeh¹, Roshanak Ilanloo²

1. Assistant Professor of Knowledge and Information Science, Payam Noor University, Tehran, Iran.

2. M.A of Knowledge and Information Science, Tehran, Iran.

Received: (26/12/2017) Accepted: (02/08/2018)

Abstract

Purpose: The purpose of this study was to investigate the effect of library education activities of Members of Institute for the Intellectual Development of Children & Young Adults on raising the motivation level of the study.

Methodology: This study is to collect data from the questionnaire has two parts (FAQ specialized activities to promote reading in the interest of the members of the study - standard questions motivated the study MRQ used. The research included 400 young adults of 20 libraries of Tehran Institute for the Intellectual Development of Children & Young Adults who were member to these centers and used the book reading expansion activities adolescents use data analysis software SPSS (version 17) was used.

Conclusion: In this study, the teen center as the main users of the Institute for Intellectual Development of Children and Young Adults in a library reading promotion activities are taken into consideration. Institutionalization of interest to be studied in children and adolescents.

Keywords

Promoting Reading, the Center of Intellectual Development, Study.

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی اعضای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در افزایش میزان انگیزه مطالعه انجام گرفته است.

روش‌شناسی: نوع پژوهش در این تحقیق کاربردی و روش آن پیمایشی می‌باشد. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استاندارد طی دو بخش سوالات تخصصی فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی و سوالات استاندارد انگیزه مطالعه MRQ استفاده شده است. جامعه تحقیق ۴۰۰ نفر از نوجوانان ۲۰ کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهر تهران است که در این مراکز عضو بودند.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از این پژوهش حاکی از آن است که از میان ۱۱ فعالیت ترویج کتاب‌خوانی، فعالیت معرفی کتاب با کسب رتبه ۴/۵۵ بیشترین تأثیر را در علاقه‌مندی اعضای نوجوان به مطالعه و فعالیت کارگاه داستان با کسب رتبه ۲/۷۵ کمترین نقش را در علاقه‌مندی اعضای نوجوان به کتاب‌خوانی ایفا کردند.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به اینکه برنامه‌های موجود در زمینه فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی به اعضای نوجوان کم‌رنگ است. لذا، داشتن شیوه‌های نوین و کاربرد ماهرانه فنون کتاب‌خوانی توسط مربیان و کارشناسان محترم می‌تواند گام مؤثری در نهادینه کردن علاقه به مطالعه در کودکان و نوجوانان داشته باشد.

واژه‌های کلیدی

ترویج کتاب‌خوانی، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، مطالعه.

مقدمه

امروزه توجه به کتاب و کتاب‌خوانی، نشانه رشد فرهنگی و ملی هر کشور است و تعداد کتاب‌ها و نشریه‌های منتشر شده هر کشور در یک سال، کتابخانه‌ها، کتاب‌خوان‌ها، نویسندگان، مترجمان و ناشران به‌عنوان معیارهای اساسی توسعه‌یافتگی کشورها مورد استفاده قرار می‌گیرد. بنابراین، گسترش فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی، توسعه کتابخانه‌ها، چاپ و انتشار کتاب و شیوه بهره‌گیری از این ابزار بی‌رقیب فرهنگی، ضرورت رشد و تعالی جامعه است و در این میان ایجاد رغبت و عادت به مطالعه و کتاب‌خوانی در بین کودکان و نوجوانان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

از این رو، کودکان و نوجوانان که طیف گسترده‌ای از هر جامعه را تشکیل می‌دهند باید از همان آغاز دوران کودکی با کتاب و کتاب‌خوانی انس بگیرند تا در بزرگسالی این فعالیت به‌عنوان یک عادت در آنها شکل گیرد.

چنانکه می‌دانیم، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در این زمینه نقش مهمی را به عهده دارد. چراکه ترویج کتاب و کتاب‌خوانی در بین کودکان و نوجوانان یکی از اهداف آن محسوب می‌شود.

سابقه فعالیت کانون که با هدف ایجاد امکانات لازم جهت رشد و پرورش فکری و ذوق کودکان و نوجوانان تأسیس شده است، به میانه دهه ۴۰ شمسی در سال ۱۳۴۴ باز می‌گردد. فعالیت‌های این مرکز در مناطق مختلف کشور گسترده است. یکی از اصلی‌ترین و در عین حال، ارزشمندترین رسالت‌هایی که مراکز فرهنگی هنری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان بر عهده دارند، غنی‌سازی اوقات فراغت اعضا، ایجاد زمینه مثبت و مساعد برای کتاب‌خوان شدن آنها و سوق دادن آنها به سمت مطالعه، آن هم با رغبت و تمایلی پایان‌ناپذیر است. مریبان فرهنگی کانون، با شناختی که از گرایش‌ها و استعدادها و توانایی‌های کودکان و نوجوانان در گروه‌های سنی مختلف دارند، تلاش می‌کنند برای جذب بیشتر آنها فعالیت‌هایی با عنوان‌ها و شیوه‌های متنوع را برنامه‌ریزی کنند. فعالیت‌های رایج در مراکز فرهنگی عبارت‌اند از: قصه‌گویی، روخوانی کتاب، شعرخوانی، بحث آزاد، معرفی شخصیت، معرفی سرزمین، نشریه دیواری، بازی و سرگرمی، هنرهای دستی، کاردستی، نمایش عروسکی، نمایش فیلم، نمایش فیلم استریپ، سفرهای زیارتی و سیاحتی، شرکت در مراسم، بازدیدهای علمی و هنری، آشنایی با قرآن، احادیث و احکام، این فعالیت‌ها، ضمن اینکه هرکدام اهداف خاص خود را دارند، در مجموع هدفی واحد را دنبال می‌کنند که همان زمینه‌سازی برای کشف استعدادها و توانایی‌های اعضای کانون و علاقمند کردن آنها

به کتاب و کتاب‌خوانی است. فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی مجموعه برنامه‌های شاخصی مانند (بحث کتاب، پژوهش، معرفی کتاب، روخوانی، شعرخوانی، نشریه نگاری، اردوهای کتاب‌خوانی، انجمن شعر و داستان، انجمن کتاب‌خوانی، مسابقات کتاب‌خوانی، معرفی شخصیت، اردوهای کتاب‌خوانی) است که در کتابخانه‌های مراکز کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان جهت علاقه‌مندی اعضای نوجوان به مطالعه انجام می‌شود. هریک از این فعالیت‌ها به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم در علاقه‌مندی اعضا به مطالعه نقش مهمی دارد. بررسی‌ها و تحلیل‌های به‌عمل آمده سال ۹۳-۹۴ نشان داد بیش از ۸۵٪ مراکز فرهنگی هنری کانون پرورش فکری در سطح ۳۱ استان با افت فعالیت‌ها و امانت کتاب مواجه بوده است. بنابراین پایین بودن آمار امانت اعضا مخصوصاً اعضای نوجوان در مراکز، حضور کمرنگ اعضای نوجوان جهت شرکت در فعالیت‌های کتاب‌خوانی یکی از انگیزه‌های اصلی این پژوهش بود. به همین دلیل محققان بر آن شد تا با توجه به نظرات اعضای نوجوان دختر و پسر مراکز فرهنگی هنری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهر تهران به ارزیابی فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی که در این مراکز مورد استفاده قرار می‌گیرد و نیز میزان تأثیر این فعالیت‌ها در علاقه اعضای دختر و پسر به مطالعه را مورد بررسی قرار دهد. لذا، این پژوهش در نظر دارد تا با نتیجه‌گیری از بررسی نظرات اعضای نوجوان، به مشکلات و محدودیت‌ها و مسائلی که مانع اجرای فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی در مراکز کانون پرورش فکری می‌شود پی برده و در جهت رفع آنها پیشنهاد و راهکارهایی ارائه دهد که سبب بهبود شرایط در آینده شد.

هدف و سؤالات پژوهش

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی اعضای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در افزایش میزان انگیزه مطالعه انجام گرفته است. با در نظر داشتن اهداف پژوهش، سؤالات تحقیق آن عبارت‌اند از:

- ۱- نقش تک‌تک فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی مانند (معرفی کتاب، شعرخوانی، نشریه، انجمن‌های کتاب‌خوانی و ...) تا چه میزان در افزایش میزان انگیزه مطالعه اعضای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان تا چه میزان است؟
- ۲- میزان رضایت اعضا از اجرای انواع فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی مندرج در سؤال اول تحقیق، برحسب جنسیت در چه حد است؟
- ۳- تا چه حد فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان بر روند مطالعه اعضای نوجوان اثرگذار است؟

فرضیه صفر

فعالیت‌های ترویج کتابخوانی (موجود) تأثیر چندانی در افزایش انگیزه مطالعه در اعضای نوجوان ندارد.

روش پژوهش

این پژوهش از نوع هدف کاربردی است، زیرا پیش‌بینی می‌شود که از نتایج حاصل از آن بتوان در سایر استان‌ها نیز استفاده کرد، همچنین در این روش از روش پیمایشی تحلیلی استفاده می‌شود. جامعه این پژوهش شامل ۴۰۰ نفر از اعضای نوجوان دختر و پسر ۲۰ مرکز فرهنگی هنری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان موجود در سطح شهر تهران می‌باشد که حداقل دو سال عضو مراکز بوده‌اند و از فعالیت‌های ترویج کتابخوانی که در مراکز اجرا می‌شود استفاده کرده‌اند. به‌منظور گردآوری داده‌ها نیز از پرسشنامه‌ای شامل ۲۵ سؤال (از ضعیف تا خوب رتبه‌بندی شد) استفاده گردیده است البته در طراحی این پرسشنامه از ۱۰ سؤال استاندارد ام آر کیو در ارزیابی انگیزه مطالعه اعضا (از ضعیف تا خوب رتبه‌گذاری شد) بعد از استفاده از فعالیت‌های ترویج کتابخوانی الگوبرداری شده است. بخش دیگر پرسشنامه ۱۱ سؤال مربوط به ارزیابی نقش ۱۱ فعالیت خاص ترویج کتابخوانی بود که در مراکز توسط مربیان جهت علاقه‌مندی اعضا به مطالعه انجام می‌شد. گزینه‌های این پرسشنامه از بخش‌های تأثیرگذاری بسیار خوب، خوب، متوسط و کم شکل گرفته بود. ۴ سؤال بعدی نیز سؤالات جمعیت‌شناسی بود. در این پژوهش روایی ابزار گردآوری داده‌ها به تأیید متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی رسیده است و پایایی ابزار نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹ محاسبه شد که از پایایی مطلوبی برخوردار است. این پژوهش از نوع پیمایشی است و به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۷ و آمار توصیفی جهت اندازه‌گیری توزیع فراوانی، در صد و ترسیم جداول و نمودارها استفاده شده است.

آن را آزموده‌اند، در پژوهش حاضر نیز برای بررسی صحت ترجمه، پرسشنامه ترجمه شده در اختیار ۴ نفر از اعضای هیئت‌علمی رشته کتابداری و ۱ نفر از رشته علوم تربیتی قرار گرفت و اصلاحات مورد نظر در پرسشنامه انجام شد. سپس برای تعیین روایی محتوا، پرسشنامه در اختیار ۵ نفر از اعضای هیئت‌علمی رشته‌های روانشناسی و علوم تربیتی که در حوزه انگیزه نیز فعالیت داشتند، قرار گرفت و اصلاحات لازم در آن انجام شد. برای بررسی پایایی، پرسشنامه در اختیار ۳۰ نفر از اعضای نوجوان قرار گرفت. آلفای کرونباخ برابر ۰/۹ نشان داد که این ابزار پایایی مناسب و مطلوب را دارد. برای روشن شدن این مسئله که آیا اعضا می‌توانند مفهوم جملات پرسشنامه را درک کنند، پرسشنامه در اختیار ۲۰ نفر اعضا قرار گرفت و در برخی جملات و کلمات، اصلاحاتی انجام شد. در مرحله نهایی، آزمون پرسشنامه روی ۴۰۰ نفر از اعضای نوجوان مراکز کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهر تهران اجرا شد. پاسخ‌هایی بر روی طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت به سؤال‌های پرسشنامه داده شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این بخش از تجزیه و تحلیل آماری به بررسی چگونگی توزیع نمونه آماری از حیث متغیرهایی چون جنسیت، میزان تحصیلات، سابقه عضویت و سن پرداخته می‌شود. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش ۳۷۰ نفر است که ۳۹٪ از این افراد پسر (۱۴۳ نفر) و ۶۱٪ (۲۲۷ نفر) دختر هستند. از تعداد ۳۷۰ نفر جامعه آماری مورد مطالعه ۲۸٪ سن ۱۲ سال، ۴۲٪ سن ۱۳ تا ۱۴ سال و ۳۰٪ سن ۱۵ تا ۱۶ سال را به خود اختصاص داده بودند. که طبق آمار ۱۵٪ سال ششم، ۴۲٪ سال هفتم، ۱۳٪ سوم راهنمایی، ۱۲٪ اول دبیرستان، ۸٪ دوم دبیرستان، ۱۰٪ سوم دبیرستان هستند.

یافته‌های پژوهش

در پاسخ به اولین سؤال اساسی تحقیق مبنی بر اینکه: نقش تک‌تک فعالیت‌های ترویج کتابخوانی مانند (معرفی کتاب، شعرخوانی، نشریه، انجمن‌های کتابخوانی و ...) تا چه میزان در افزایش میزان انگیزه مطالعه اعضای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان تا چه میزان است؟

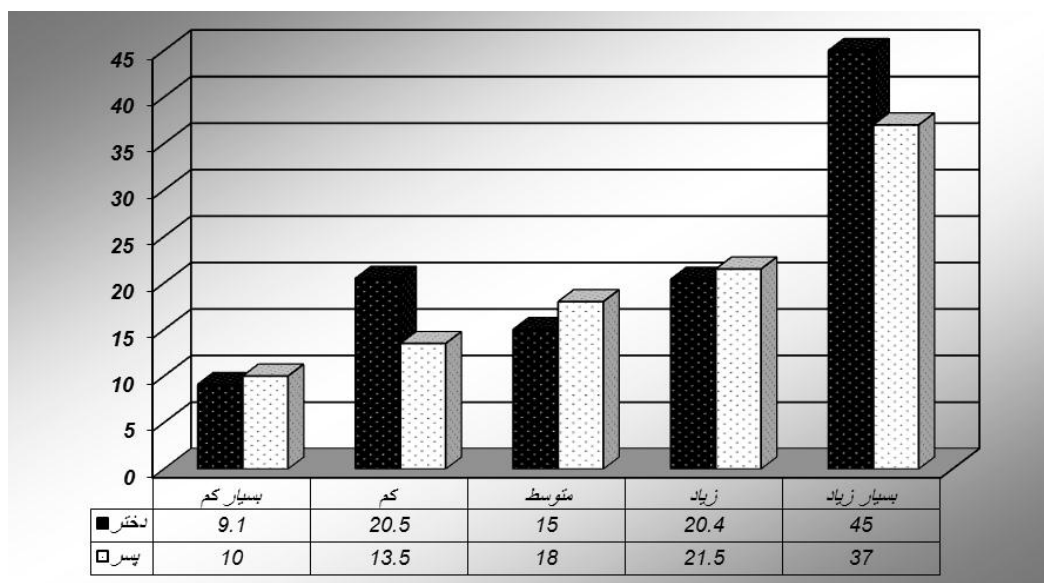
به‌طور کلی ۱۱ عنوان فعالیت از فعالیت‌های اساسی ترویج کتابخوانی از میان ۳۷ فعالیت جانبی جهت تشویق اعضای نوجوان به مطالعه شناسایی و مورد بررسی قرار گرفت در نتیجه با استفاده از مقیاس اندازه‌گیری آزمون فریدمن نتایج در سطح

روایی و پایایی پرسشنامه انگیزه مطالعه

از آنجا که این پرسشنامه قبلاً در پژوهش‌های «ویگفیلد و گاتری^۱»، «(۱۹۹۷)؛ «ویگفیلد، مک کنا و آن دیسی» (۱۹۹۷)؛ «ترکانلوغلو» (۲۰۰۱)؛ «گاتری و ونگ» (۲۰۰۴)؛ «گاتری و دیگران» (۲۰۰۶) به کار رفته است و همگی روایی و پایایی

داستان با کسب رتبه ۲/۷۵ کمترین نقش را در علاقه‌مندی اعضای نوجوان به کتاب‌خوانی ایفا کردند. پرسش اساسی دوم، میزان رضایت اعضا از اجرای انواع فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی مندرج در سؤال اول تحقیق، برحسب جنسیت در چه حد است؟

سنجش ترتیبی قرار گرفت. فعالیت معرفی کتاب در رتبه ۴/۵۵، بحث کتاب ۲/۸۶، شعرخوانی ۳/۳۲، نشریه دیواری ۳/۰۹، اردوهای کتاب‌خوانی ۴/۳۲، انجمن‌های کتاب‌خوانی ۲/۸۵، کارگاه شعر ۳/۱۰، کارگاه داستان ۲/۷۵، مسابقات کتاب‌خوانی ۴/۰۵، معرفی شخصیت ۳/۰۵، تحقیق و پژوهش ۲/۹۵ قرار گرفت. در نتیجه فعالیت معرفی کتاب با رتبه ۴/۵ بیشترین تأثیر را در علاقه‌مندی اعضای نوجوان به مطالعه و فعالیت کارگاه

نمودار ۱. رضایتمندی اعضا از اجرای فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی

پارامتریک را داریم و سپس با استفاده از آزمون T به بررسی فرضیه‌ها می‌پردازیم. سطح اطمینان در آزمون فرضیه‌ها از ۰.۹۵ است. یعنی در بررسی نتایج آزمون هر یک از فرضیه‌ها حداکثر در سطح خطای $\alpha \geq 0.05$ می‌توان اقدام به تأثیر فرض پژوهش کرد، در غیر این صورت باید فرض صفر را تأیید کرد.

فرضیه: فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی (موجود) تأثیر چندانی در افزایش به مطالعه در اعضای نوجوان ندارد.

فرضیه H_0 : فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی (موجود) تأثیر چندانی در افزایش به مطالعه در اعضای نوجوان دارد.

فرضیه H_1 : فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی (موجود) تأثیر چندانی در افزایش به مطالعه در اعضای نوجوان ندارد.

در این قسمت نرمال بودن جنبه‌ها و مؤلفه‌های این فرض را آزمون می‌نماییم. معنی‌داری که به اختصار sig نشان داده می‌شود میزان خطایی است که در رد فرضیه H_0 مرتکب می‌شویم. آلفا سطح خطایی است که در نظر گرفتیم و مقدار آن ۵٪ است. در استفاده از سطح معنی‌داری آزمون، در صورتی که مقدار آن کمتر از سطح آزمون (مقدار $\alpha = 0.05$) باشد فرض صفر تأیید نمی‌شود در غیر

همان‌طور که در نمودار ۱، نمودار رضایتمندی ملاحظه می‌فرمایید، دختران با رتبه ۴۵ و پسران با رتبه ۳۷ در سطح بالاتری از میزان رضایتمندی قرار دارند.

در پاسخ به سومین سؤال پژوهش مبنی بر اینکه: تا چه حد فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان بر روند مطالعه اعضای نوجوان اثرگذار است؟ در واقع، همان پاسخ به فرضیه صفر می‌باشد به اثبات فرضیه در اثبات پاسخ سؤال سوم می‌پردازیم:

در این بخش فرضیه اساسی پژوهش مبنی بر اینکه فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی کنونی (موجود) تأثیر چندانی در افزایش انگیزه اعضای نوجوان به مطالعه ندارد مورد آزمون قرار می‌گیرد. به این ترتیب هرگاه بخواهیم یک فرضیه را آزمون کنیم نفی آن را H_0 و خود آن را H_1 در نظر می‌گیریم. در هر پژوهش ما باید ابتدا فرض H_0 را آزمون و به تک‌تک سؤالات پایان‌نامه به کمک جدول مربوطه و اطلاعات آماری آنها بپردازیم.

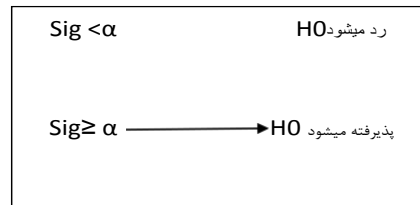
ابتدا باید نرمال بودن متغیرها به وسیله آماره کولموگروف-اسمیرنوف بررسی شود. در صورت نرمال بودن مجوز استفاده از آماره

داستان با کسب رتبه ۲/۷۵ کمترین نقش را در علاقه‌مندی اعضای نوجوان به کتابخوانی ایفا کردند. این نتایج نشان می‌دهد که عمده تأثیر ۱۱ فعالیت ترویج کتابخوانی در علاقه‌مندی اعضای نوجوان به مطالعه فعالیت معرفی کتاب می‌باشد آن هم تنها با کسب رتبه ۴/۵۵ آزمون فریدمن ۱۰ مولفه دیگر رتبه‌های بسیار پایینی را به خود اختصاص می‌دادند این مطلب نشان می‌دهد که مراکز کانون از هدف اولیه خود که همان زمینه‌سازی برای کشف استعدادها و توانایی‌های اعضای کانون و علاقه‌مند کردن آنها به کتاب و کتابخوانی است تأمین نشده است. در مراکز کانون کلاس‌های هنری پررنگ‌تر از کتابخانه و استفاده از مواد کتابخانه برای مطالعه می‌باشد بر این اساس میانگین کتاب‌های موجود در هر مرکز به ازای هر نفر در مراکز کانون حدود ۹ عنوان کتاب موجود است از آنجایی که کتاب هنوز محمل کتابخانه‌ای است و مشاهده می‌شود که تعداد کتاب‌ها برای هر نفر کمتر از میزان استاندارد کتاب‌ها در کتابخانه‌های کودکان یعنی ۱۱ تا ۱۳ جلد برای هر نفر (گلبنگ، ۱۳۷۵: ۱۸) است این عامل می‌تواند در کم‌رنگ شدن نقش کتابخانه‌ای مراکز کانون مؤثر باشد.

این نتیجه با یافته‌های پژوهش مریم قنبرپور ۱۳۸۷ با هدف تعیین «فعالیت‌های انگیزشی مطالعه در مراکز فرهنگی هنری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» از طریق بررسی نظرات مربیان در سطح مراکز کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهر تهران، از فروردین ۱۳۸۷ - تیر ۱۳۸۷، انجام شده است همسویی و مطابقت ندارند. روش این پژوهش، پیمایشی - توصیفی است. نتایج حاصل از این پژوهش حاکی از این است که گروه سنی «د» به فعالیت‌های خاص ادبی و علمی بیش از فعالیت‌های هنری، فرهنگی و اسلامی علاقه دارند. گروه سنی «ه» در مقایسه با سایر گروه‌ها، کمترین میزان علاقه را به فعالیت‌های خاص هنری داشته و به فعالیت‌های ادبی و علمی علاقه بیشتری دارند.

با توجه به نتایج به دست آمده از نمودار ۱ نمودار رضایتمندی اعضا از اجرای فعالیت‌های ترویج کتابخوانی، می‌توان این نتیجه را گرفت که میانگین میزان رضایتمندی اعضای دختر و پسر از اجرای فعالیت‌های ترویج کتابخوانی اعضای دختر با کسب رتبه ۴۵ بیشترین میزان رضایتمندی و اعضای پسر با کسب رتبه ۳۷ کمترین میزان رضایتمندی را به خود اختصاص دادند. به نظر می‌رسد میزان رضایتمندی نوجوانان اعضای دختر با میانگین ۴۵ و اعضای پسر با میانگین ۳۷ برای فعالیت‌های خاص کتابخوانی در مراکز کانون از رتبه خوبی برخوردار نیست. به نظر می‌رسد این نارضایتی ناشی از

این صورت دلایل کافی برای عدم تأیید فرض صفر وجود نداشته و فرض صفر مورد تأیید قرار می‌گیرد.

در رابطه با اجرای آزمون $k-s$ شایان ذکر است که: سطح معنی‌داری تمامی شاخص فرض اول کمتر از ۵ درصد است. در نتیجه متغیر فوق دارای توزیع نرمال است و مجوز استفاده از آزمون T را به دست آورده‌ایم. آزمون فرض آماره آزمون عبارت است از:

میانگین ۳ از حداقل امتیاز ۱ و حداکثر ۵ نتایج حاصل از آزمون T نشان داده شده است. همان‌طور که دیده می‌شود عدد مربوط به سطح معنی‌داری از سطح خطای قابل‌پذیرش برای آزمون کمتر است. لذا، آزمون در سطح ۹۵٪ معنی‌دار است. از جدول زیر پیداست که میانگین‌های مؤلفه‌های فرض تحقیق ما از حد متوسط ۳ به مقداری که در جدول است دارای اختلاف می‌باشد. بنابراین، مشاهدات دلالت کافی به تأیید H_1 دارد. پس در سطح خطای ۵ درصد فرض H_0 رد می‌شود.

$$H_0: \mu \leq 3$$

$$H_1: \mu > 3$$

تحلیل یافته‌ها

کتابخانه‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان یکی از انواع کتابخانه‌های تخصصی کودک نوجوان محسوب می‌شود که رسالت اصلی آن ایجاد زمینه‌های مثبت جهت علاقه‌مندی کودکان و نوجوانان به مطالعه می‌باشد. یافته‌های پژوهش حاضر نتایج نشان می‌دهد، با توجه به نتایج آزمون فریدمن ملاحظه می‌شود که عمده این فعالیت‌ها به ۱۱ فعالیت ترویج کتابخوانی مرسوم است، فعالیت معرفی کتاب در رتبه ۴/۵۵، بحث کتاب ۲/۸۶، شعرخوانی ۳/۳۲، نشریه دیواری ۳/۰۹، اردوهای کتابخوانی ۴/۳۲، انجمن‌های کتابخوانی ۲/۸۵، کارگاه شعر ۳/۱۰، کارگاه داستان ۲/۷۵، مسابقات کتابخوانی ۴/۰۵، معرفی شخصیت ۳/۰۵، تحقیق و پژوهش ۲/۹۵ قرار گرفت. در نتیجه فعالیت معرفی کتاب با رتبه ۴/۵ بیشترین تأثیر را در علاقه‌مندی اعضای نوجوان به مطالعه و فعالیت کارگاه

همسویی دارد. جامعه پژوهش در این تحقیق کودکان مراجعه‌کننده به این بخش بودند نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که کیفیت ناکارآمد عرضه خدمات توسط کارمندان، ناکافی بودن مواد آموزشی درسی در کتابخانه و ضعف سیستم بازاریابی اطلاعات در کتابخانه مؤثرترین عوامل ناراضی‌ی است همچنین براساس نتایج پژوهش بچه‌ها بیشتر متمایل به مطالعه کتاب‌های داستانی بودند و بیشترین رضایتمندی از کتاب‌های غیردرسی و مواد غیرکتابی است و همچنین بچه‌ها درخواست استخدام یک معلم کتابدار و استفاده از یک سیستم بازاریابی استاندارد در کتابخانه را داشتند. بر همین اساس کتابخانه‌های کانون پرورش فکری نیز با استخدام کتابداران متخصص، عرضه خدمات کتابداری با کیفیت بالا، تأمین منابع اطلاعاتی که نیازهای اطلاعاتی نوجوانان امروز را پاسخگو باشد می‌توانند نقاط ضعف خود را در زمینه کتابخوانی بهبود بخشند.

همچنین نتایج این پژوهش با بررسی‌های به عمل آمده در نشریه کتاب ماه کودکان و نوجوانان (۱۳۷۷) که در گزارشی به بررسی «عوامل بازدارنده رشد کیفی کتاب‌های کودک و نوجوان» پرداخت و چنین بیان کرد: سفارش نویسی پدیده‌های دردناک و روندی علیه خلاقیت در کودکان و نوجوانان به شمار می‌آید که بسیار بر روی کیفیت این آثار اثرگذار می‌باشد. در مقابل، عنصر مهمی به نام خلاقیت قرار گرفته که عامل مهم در جذب مخاطب به کتابخوانی است که در شرایط فعلی این عنصر هم تضعیف شده و شاید یکی از دلایل آن، همان سفارش نویسی باشد که وقت بسیاری را از نویسنده گرفته و فرصت بروز خلاقیت‌ها را به او نمی‌دهد همسویی و مطابقت دارد. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت پرهیز از سفارشی نوشتن در مراکز کانون و البته به‌روز بودن مطالب با توجه به نیازهای مطالعاتی نوجوانان امروز می‌تواند در علاقه‌مندی آنها به مطالعه مؤثر باشد.

نتایج این پژوهش با بررسی‌های گوتریه (۲۰۰۶) در طرح پژوهشی خود با عنوان «افزایش درک خواندن، انگیزه و دانش علمی از طریق آموزش خواندن مفهومی در یک تجربه با گستره ناحیه‌ای» به بررسی تأثیر آموزش نوآورانه برای افزایش خواندن پرداخت همسویی دارد. بنابراین، نتایج این پژوهش مبنی بر اینکه کاربرد راهبردهای آموزشی در فضای علمی تحقیقی، توأم با حمایت انگیزه خواندن، باعث افزایش خواندن و درک مفاهیم می‌شود. در نتیجه با به وجود آوردن انگیزه‌های خواندن می‌توان مطالعه و کتابخوانی را در مخاطبان نوجوان مراکز کانون پرورش فکری افزایش داد.

عدم برگزاری این فعالیت‌ها در مراکز کانون با هم رابطه مستقیم دارند چراکه در بعضی از مراکز به دلیل وجود مربیان متخصص توجه بیشتری به اجرای فعالیت‌های خاص کتابخوانی می‌شود و در مراکز دیگر به برگزاری کلاس‌های هنری اهمیت زیادی داده می‌شود و این عدم تعادل در اجرای برنامه‌ها باعث ناراضی‌ی مراجعه‌کنندگان می‌شود.

این نتیجه با یافته‌های پژوهش قنویزچی و داوریپناه (۱۳۸۶) با عنوان بررسی عوامل تسهیل‌کننده و بازدارنده مطالعه و رابطه نگرش به مطالعه و کتابخوانی با الگوی انگیزشی مزلو «مورد بررسی قرار گرفت همخوانی دارد. نتایج این تحقیق نشان داد که زنان به طور معنی‌داری نسبت به مردان دارای گرایش مثبت به مطالعه و کتابخوانی هستند همسویی دارد.

نتایج حاصل با نتایج پژوهش‌هایی چون «لید»، ۱۹۷۸؛ «مارش»، ۱۹۸۹؛ «کلز و دیگران»، ۱۹۹۳؛ «مادن و دیگران»، ۱۹۹۳؛ «گامبرل و دیگران»، ۱۹۹۳؛ «مک کنا و دیگران»، ۱۹۹۴؛ «بیکر و ویگفیلد»، ۱۹۹۹؛ «ویگفیلد و گاتری»، ۱۹۹۵؛ «ویگفیلد و گاتری»، ۱۹۹۷ و «پرلز»، ۲۰۰۱ که بیان می‌کنند انگیزه‌های مطالعه دانش‌آموزان دختر، از دانش‌آموزان پسر مثبت‌تر یا به تعبیر دیگر، بیشتر است، همخوانی دارد. علت نتیجه حاصل، شاید این باشد که دختران، بیشتر علاقه دارند با هدف لذت بردن از مواد و مطالب خواندنی به سوی مطالعه جذب شوند و این فعالیت را وسیله‌ای برای شرکت در اجتماع و بودن با دیگران و موضوع صحبت قرار دادن آن قرار می‌دهند که به نظر می‌رسد به دلیل ویژگی‌های خاصی باشد که در جنس مؤنث وجود دارد.

در پاسخ به سؤال سوم پژوهش مبنی بر اینکه تا چه حد فعالیت‌های ترویج کتابخوانی بر روند مطالعه اعضای نوجوان اثرگذار است؟ با توجه به فرضیه تحقیق که براساس ۱۰ سؤال خاص از سؤال ۱۷ تا ۲۵ در زمینه انگیزه‌های مطالعه و کتابخوانی در گروه سنی نوجوان و براساس سؤالات استاندارد انگیزه مطالعه (پرسشنامه) تعیین شده است به این نتیجه می‌رسیم که میانگین‌های مؤلفه‌های انگیزه کتابخوانی در تحقیق ما از حد متوسط ۳ به مقداری که در جدول است دارای اختلاف می‌باشد. لذا، آزمون در سطح ۹۵٪ معنی‌دار است. بنابراین، مشاهدات دلالت بر این امر دارد که فعالیت‌های ترویج کتابخوانی که در مراکز کانون انجام می‌گیرد تأثیری در علاقه‌مندی اعضا به مطالعه ندارد. نتایج این پژوهش با بررسی‌های جی ای آجاا در سال (۱۹۹۲) در نیجریه تحقیقی پیرامون تأثیر کارمندان بخش کودکان و نوجوانان دانشگاه یادگیری بر استفاده بچه‌ها از منابع کتابخانه را انجام داد

می‌شود، این عدم تعادل در اجرای برنامه‌ها، نارضایتی مراجعه‌کنندگان را به همراه داشته است.

در ارتباط با اثرگذار بودن فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی بر روند مطالعه اعضا، نتایج نشان داد که اجرای فعالیت‌های مزبور، تأثیر چندانی بر علاقه‌مندسازی اعضا به مطالعه نداشته و در این خصوص، جای تأمل بیشتری است. محققان پیشنهاد کردند که استفاده از نیروهای متخصص جهت راهنمایی و شناساندن اهمیت نوع فعالیت‌ها به اعضا، مطلوب خواهد بود. به عبارت دیگر، جذب و به‌کارگیری افراد مجرب و متخصص در عرصه کتابشناسی، روانشناسی و متخصصان دنیای مجازی و الکترونیکی، می‌تواند راهکاری جهت مرتفع کردن مشکل پیش رو باشد.

در همین راستا، تلاش برای به وجود آوردن انگیزه‌های خواندن در اعضا، از طریق آموزش خواندن مفهومی؛ داشتن درصدی نسبتاً جامع به مجموعه وظایف معاونت‌ها و مدیریت‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، به‌منظور ممانعت از افت فعالیت‌ها و کاهش فرایند امانت کتاب در سطح استان‌های کشور؛ ارزیابی فعالیت‌های مربوط به معاونت اداری و مالی در تأمین بودجه جهت بهبود فعالیت‌هایی نظیر خرید کتاب، تأمین منابع اطلاعاتی و تهیه محتوا؛ نهادینه کردن علاقه به مطالعه در کودک و نوجوان از طریق تدوین راهبردی صحیح و با استفاده از شیوه‌های نوین و ماهرانه فنون کتاب‌خوانی توسط مربیان و کارشناسان و درنهایت افزایش تنوع موضوعی منابع از طریق تبدیل کتاب‌ها به منابع صوتی و دیداری و همچنین تقویت امانت‌دهی این منابع به‌عنوان ابزار مطالعاتی به اعضای نوجوان، از جمله پیشنهادهای تحقیق پیش رو با هدف افزایش کارایی فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی می‌باشد.

با در نظر داشتن موارد مطروحه، باید اذعان داشت که، ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی فقط راهی برای غنی‌سازی اوقات فراغت نیست، بلکه پایه و بنیان استوار هر برنامه‌ریزی اصولی، اجتماعی و توسعه ملی قلمداد می‌شود و کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان نقش بسزایی در ارتقای سطح مطالعه کودکان و نوجوانان و تحقق گستره این فرهنگ دارد. نتایج این تحقیق می‌تواند به مدیران کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در جهت کارآمدتر کردن فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی در علاقه‌مندی اعضای نوجوان به مطالعه، یاری رساند.

با بررسی‌ها و تحلیل‌های به عمل آمده سال ۱۳۹۱-۱۳۹۲ بیش از ۸۵٪ از مراکز فرهنگی هنری کانون پرورش فکری در سطح ۳۱ استان با افت فعالیت‌ها و امانت کتاب مواجه بوده است. بر همین مبنا یکی از راهبردهای اعلام شده از سوی مدیرعامل محترم و معاونت محترم فرهنگی در برنامه‌ریزی سال ۱۳۹۲ (بند ۷) توجه به این امر مهم می‌باشد که مستلزم پیش‌بینی اهداف و اجرای برنامه‌های کلان در سطح مراکز و سازمان می‌باشد.

پس از دریافت راهبردها و نگاهی نسبتاً جامع به مجموعه وظایف معاونت‌ها و مدیریت‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، نتایج نشان داد که هر یک از اجزای سیستم در بسط و گسترش مطالعه نقش مؤثری را باید ایفا نماید.

در حال حاضر فعالیت‌های مربوط به کتاب‌خوانی از قبیل خرید کتاب، امانت کتاب، روخوانی کتاب، معرفی کتاب، بحث کتاب، پژوهش و... در مدیریت هماهنگی امور استان‌ها و همچنین تأمین کتاب از سایر ناشرین و منابع خارجی برای کتابخانه‌ها و تأیید آن از نظر محتوایی توسط کمیته کتاب در مدیریت آفرینش‌های ادبی و کتابخانه مرجع، تولید کتاب برای کتابخانه‌ها و بخش فروش در حوزه معاونت تولید صورت می‌گیرد، بدون شک نقش مدیریت پژوهش در ارزیابی فعالیت‌های مربوطه و معاونت اداری و مالی در تأمین بودجه غیرقابل‌انکار است.

بنابراین، برای گام برداشتن در مسیر وضعیت مطلوب، از میزان مطالعه در بین کودکان و نوجوانان باید تمامی ارکان سیستم با موضوع درگیر و با تنظیم برنامه‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و درازمدت اقدام نمایند.

بحث و نتیجه‌گیری

از آنجا که هدف تحقیق پیش رو بررسی تأثیر فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی اعضا کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در افزایش میزان انگیزه مطالعه بود. بنابراین، تعداد ۱۱ عنوان فعالیت از فعالیت‌های اساسی ترویج کتاب‌خوانی از میان ۳۷ فعالیت جانبی، به‌منظور تشویق اعضای نوجوان به مطالعه، شناسایی و مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که درخصوص نحوه اجرای فعالیت‌های ترویج کتاب‌خوانی میان اعضای دختر و پسر، وجود نارضایتی مشهود است. به عبارت بهتر، در بعضی از مراکز به‌دلیل وجود مربیان متخصص، توجه بیشتری به اجرای فعالیت‌های خاص کتاب‌خوانی شده و در مراکز دیگر، به برگزاری کلاس‌های هنری اهمیت زیادی داده

منابع

- داورپناه، محمدرضا (۱۳۷۷). بررسی نقش کتابخانه‌های مدارس ابتدایی در تقویت و ایجاد عادت مطالعه. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی کشور*، ۶ (۲)، ۱۴-۲۰.
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۵). *ارزیابی مراکز و کتابخانه‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان*. طرح پژوهشی، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
- گلبانگ، رضا (۱۳۷۷). عوامل بازدارنده رشد کیفی کتاب‌های کودک و نوجوان. *کتاب ماه کودک و نوجوان*، ۱۵ (۲)، ۴۲.
- قناویزچی، محمدعلی و داورپناه، محمدرضا (۱۳۸۶). بررسی عوامل تسهیل‌کننده و بازدارنده مطالعه و رابطه انگیزش به
- Lloyd, D. N. (1978). Predictors of school failure from third grade data. *Educational and Psychological Measurement*, 38, 1193-1200.
- Marsh, H. W. (1989). Age and sex effects in multiple dimensions of affect in the reading process. *Texas Libraries*, 49, 6-7.
- McKenna, M.C. & Kara, D. (1994). Children's attitudes toward reading: A national study. *School Library Journal*, 18(7), 28.
- Marinna, B. A. & Gambrell, L. B. (2010) Reading Motivation: Exploring the Elementary Gender Gap. *Literacy Research and Instruction*, 49(2), 129-141.
- مطالعه و کتابخوانی با الگوی انگیزشی مزلو. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۴۰ (۴)، ۸۹-۹۲.
- قنبریور، مریم (۱۳۸۷). *فعالیت‌های انگیزشی مطالعه در مراکز فرهنگی هنری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان از طریق بررسی نظرات مربیان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج.
- میرزایی، صغری (۱۳۸۵). *بررسی نقش معلم در ایجاد انگیزه جهت مطالعه در دانش‌آموزان دختر پایه پنجم منطقه ۱۶*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه الزهرا (س)، تهران.
- Bang, T. & Lot, L. (1983). Children books in the library only to some Extent. *School Library Journal*. 43, 30-33.
- Baker, L. & Wig field, A. (1999). Dimensions of Children's Motivation for Reading and Their Relations to Reading Activity and Reading Achievement. *Reading Research Quarterly*, 34(4), 452-477.
- Dreborg, B. (1983). Children library activities in Cuba. *Journal of Youth Services in Libraries*, 11 (1), 37-49.
- Gutriet, J. (2009). Increasing comprehension motivation and science knowledge through concept reading instructional distract wide experiment. Retrieved Jun 6, 2009, from <http://www.eric.ed.gov>.